

NEHDŽUL BELAGA, PROŽIVLJENJE 1

<"xml encoding="UTF-8?>

NEHDŽUL BELAGA, PROŽIVLJENJE 1

UPOZNAVANJE S NEHDŽUL BELAGOM

Nehdžul-belaga predstavlja skup govora i zapisa predvodnika bogobo-jaznih, Imama Alija a.s., i podijeljena je u tri dijela i to:

- a) 242 govora,
- b) 78 pisama,
- c) 489 izreka.

Pisac i sakupljač ovog djela bio je sejjid Razi, istaknuti učenjak iz četvrtog stoljeća po Hidžri. Njegova zasluga ogleda se u tome što je ove govore i pisane tragove sakupio iz različitih knjiga i se-lektirao ih, kao što je i sam rekao u uvodu Nehdžul-belage:

"I pored svega ovoga ja ne tvrdim da sam stekao uvid u sve govore Imama Alija i da ni-sam ništa propustio, kao što ne smatram dalekim od istine da je i ono što nije stiglo do nas više od onoga što jeste."

Također i Mes'udi, koji je umro trinaest ili četrnaest godina prije rođenja sejjida Razija, kaže sljedeće u knjizi Murudžuz-zeheb:

"Govori Zapovjednika vjernika, koje citiraju hatibi i književ-nici, dosežu do brojke od četiri stotine i osamdeset."

Prema tome, ono što je prenio sejjid Razi predstavlja polovinu hutbi Imama Alija. U svakom slučaju, ono što se može zaključiti iz ovoga govora jeste da ovo veliko djelo koje je potaklo hvalu svih iskrenih naučnika svijeta, muslimana i nemuslimana, ostavivši ih zapanjenim, predstavlja tek mali odraz njegovih zapisa, govora i misli.

Druga stvar koju treba dodati jeste da je ova knjiga, iako se već četrnaest stoljeća izučava na univerzitetima čovječnosti - podvrgnuta dubokim analizama - i pored toga što je dosada napisano tri stotine komentara i prijevoda na različitim jezicima, još uvi-jek nije shvaćena onako kako bi trebala biti. Razlozi koji su dali posebnu vrijednost ovoj knjizi kako kod muslimanskih

učenjaka tako i kod nemuslimana jesu sljedeći:

Istaknuta ličnost Imama Alija

Njegova sveobuhvatnost u vrlinama, što se očitava u njegovoj riječi, daje posebnu vrijednost Nehdžul-belagi. Ovom prilikom prenijet ćemo samo neke izjave muslimana i nemuslimana:

a) U vezi sa mnoštvom vrlina Imama Alija Hafiz, jedan od velikana ehli-Sunneta, kaže sljedeće:

“O Aliju se ne može govoriti. Međutim, ako bi trebalo ispuniti njegovo pravo, rekli bi da pretjerujem, a ako se to ne učini, bila bi učinjena nepravda prema njemu.”

Halil Nahvi, jedan drugi velikan ehli-Sunneta, kaže:

“Šta kazati o ličnosti čovjeka čije su vrline porekli prijatelji i neprijatelji; prijatelji iz straha, a neprijatelji zbog zavisti. I pored toga, svijet je ispunjen njegovim vrlinama.”

Ahmed ibn Hanbel o vrlinama Alija a.s. kaže:

“Vrline koje su spomenute o Aliju u predajama Poslanika s.a.v.s. ni za jednog od ashaba nisu tako prenesene.”

b) Znanje Imama Alija a.s.

U skladu s Poslanikovim predajama svih pravaca u Islamu Imam Ali označen je najučenijim u Sunnetu i u Kur'anu. Pisac Jenabiul-muvade u četrnaestom podjeljku 61. strane ove knjige prenosi:

Rekao je Poslanik s.a.v.s.:

“Najučeniji od mog Ummeta poslije mene jeste Ali ibn Ebi Talib”, ili kako je preneseno u Mustedrekus-sahihaj² i Esedul-gabe³ Poslanik a.s. je rekao:

“Ja sam grad znanja, a Ali je njena kapija”

Isto je preneseno i od samog Imama Alija u knjizi Jenabiul-muvade:

“Zaista, Poslanik me je poučio hiljadu vrata znanja, a svaka od njih otvara drugih hiljadu vrata i sve tako hiljadu po hiljadu dok ni-sam naučio sve ono što je bilo i ono što će se desiti do Sudnjeg dana. Naučio sam razloge nedaća i razlučivanje istine od neistine.”

Također, on sam u jed-nom svom govoru kaže:

“Pitajte me prije nego što me izgubite jer, tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, nećete me pitati ni o čemu, odsada pa do Sudnjeg dana, a da vas neću obavijestiti o tome.”

Opsežnost i veličina znanja Imama Alija takva je da su to bez-broj puta priznali i nemuslimanski naučnici. Kršćanin po imenu Nosisijan rekao je:

“Kad bi se i danas Imam Ali, ovaj veliki i vješti govornik, popeo na mimber kufske džamije, vidjeli biste kako naučnici iz ci-jelog svijeta hrle da se okoriste.”

U prilog tome da je znanje Imama Alija znanje časnoga Kur'ana navodimo sljedeće Poslanikove riječi: *“Ali je s Kur'anom i Kur'an je s Alijem. Ovo dvoje nikad se neće odvajati sve dok ne dođu meni kod Kevsera.”*

Sam Imam Ali u sljedećem govoru iz Nehdžul-belage ukazuje na ovu zbilju:

“Gdje su oni koji su tvrdili da su duboko upućeni u znanje, mimo nas, lažući i čineći nepravdu nama, iako nas je Allah visoko uzdigao a njih ponizio, nas obdario a njima uskratio, nas uveo, a njih istjerao. S nama se traži Uputa, a sljepilo otklanja.”

Rezime

Nehdžul-belaga jedan je od odraza znanja Imama Alija a.s. koja:

- a) otkriva njegovu ličnost i znanje,
- b) predstavlja prozor ka značenjima i tajnama kur'an-skog znanja.

Nehdžul-belaga predstavlja djelo koje, sa stanovišta retorike, stil-iziranog izražavanja i rječitosti, zauzima vrhunsko mjesto u svijetu književnosti. Imam Ali o tome kaže:

“Mi smo predvodnici govorništva, drvo njegovo pustilo je u nama kori-jenje, a grane njegove nad nama su se nadvile.”

Ovom prilikom navest ćemo samo neke od izjava muslimana i nemuslimana u pogledu naše teme.

Govori muslimanskih učenjaka

Mnogi naučnici islamskih pravaca – mu'tezilije, hanefije, šafije, hanbelije, malikije i dr., bili su

upoznati s govorima Imama Alija. U svojim djelima iskazivali su svoju oduševljenost i navodili razloge nadmoćnosti njegova govora.

a) Džahiz, učenjak ehli-Sunneta, umro 255. god. po H., kaže:

b) "Ali ibn Ebi Talib, neka mu Allah oplemeni lice, poslije Poslanika s.a.v.s. bio je najučeniji, najrječitiji i najskromniji (...) i poslije Poslanika on je predvodnik svih Arapa govornika."

c) Allame Ibnul-Dževzi, umro 567. god. po H., kaže: "Govodar je podario takvu moć govora Aliju kojom je uspio na jednom mjestu objediniti i slatkoću i slanoću, izmiješati ljepotu i retoriku (...) Velikane je primorao da priznaju svoju slabost, otišavši daleko ispred svih učesnika nadmetanja. Govori Alija, koji su prosvijetljeni svjetlom poslanstva, umove ostavljaju zadivljenim i zatečenim."

d) Muhamed ibn Talhe Šafei kaže:

"Elokvencija se pripisuje Aliju dok rječitost izvire iz njegova bića. Retorika se crpi iz njegovih riječi. Nauka me'ani i bejan blagodati su kao kad neko drag opstoji u njegovu biću."

I neprijatelji priznaju Imamu Aliju vrhunsko govorništvo

Snaga Imama Alija u govorništvu bila je tolika da je i njegove neprijatelje primorala da mu to priznaju. Primjerice, kada je Mahkan ibn Ebi Mahkan napustio Alija a.s., otišavši Muaviji, želeći ga zadovoljiti, rekao je sljedeće:

"Dolazim ti od najnerječitije osobe."

Ova njegova izjava bila je toliko smiješna i očigledna laž da je i najvećeg Alijevog neprijatelja stavila u njegovu odbranu. Muavija je rekao:

"Teško tebi, pripisuješ Aliju slabost govora. Kurejšije prije Alija nisu bili upoznati s elokvencijom. Ali je bio taj koji ih je tome poučio."

Šejh Muhammed Abduhu, vrhovni muftija u Egiptu, u svom komentaru Nehdžul-belage piše:

"Jasno je da je predvodnik vlasti razuma, rječitosti, junak stilistike i elokvencije Ali ibn Ebi Talib. Nehdžul-belaga predstavlja zbirku svih tehnika govora i ni jedan cilj od ciljeva govorništva iz nje nije izuzet."

Ibn Ebi-Hadid, poznati učenjak ehli-suneta, nakon što biva zadivljen riječima Imama Alija, kaže:

“Ako bi se svi go-vornici i poznavao-ci govorništva sakupili na jedno mjesto i tom prilikom im bili predloženi Alijevi govori, bilo bi dostojno da svi učine sedždu naspram tih riječi, kao što čine sedždu kod ajeta za sedždu.”

Ali El-Džundi, dekan jednog fakulteta u Kairu, kaže:

“Čitanjem Nehdžul-belage jedna posebna vrsta muzike dodiruje dubinu ljudskih osjećaja. Sa stanovišta uređenosti i rime riječi, ovo djelo može se ubrojiti u pjesnička ostvarenja.”

Govori nemuslimanskih učenjaka

a) Kršćanski učenjak profesor Amin Nahli, u odgovoru osobi koja ga je zamolila da odabere sto izreka iz Nehdžul-be-lage, kaže:

“Kako da odaberem između stotine dragulja sto izreka, kad sam nemoćan samo jednu izabrati. Ovaj posao čini se kao od-abiranje jednog rubina između mnoštva drugih. U sva-kom slučaju, ja sam uradio taj posao, dok su mi ruke oprezno prevrtale svijetleće rubine, a oči ostale zaslijepljene njihovom svjetlošću. Ne možeš vjerovati zbog zbunjenosti i začuđenosti prilikom odabira svake riječi koja me je obuhva-tila s kakvom sam teškoćom izvlačio svaku rečenicu iz ovog rudnika rječitosti. Uzmi ovih sto izreka i znaj da su one zrake svjetlosti, rječitosti i stilistike.”

b) Poznati kršćanski pisac i književnik George Jordac kaže:

“Da li ste se u historiji Istoka s nečim sličnim susreli kao što je Nehdžul-belaga? Nehdžul-belaga nudi znakove o misli, mašti i osjećajima i sve dok bude postojao čovjek i nje-gove misli, mašta i osjećaji, ona će sklapati vječni savez s izošćenim osjećajem ljepote i književne umjetnosti... Nehdžul-belaga je predivan govor koji drugi ne dosežu. Dio je jedne objave! Neraskidiva je veza s temeljima ljud-skog ad-aba; do te mjere doseže vrhunac da su u vezi s njom rekli: ‘Govor niži od riječi Božije, a viši od govora čovjeka’.”

c) Poznati kršćanski pisac i pjesnik Bules Selame kaže: “Poznata knjiga Nehdžul-belaga jeste vječno djelo koje potječe čovjeka da se upozna s uzvišenim mislima Ali ibn Ebi Taliba. Nijedna knjiga nije viša od nje, osim Kur’ana.”

Ispravno tumačenje objave – vahja

Jedan od nedostataka vjerskog promišljanja jeste taj da, koliko se god bude udaljeniji od živućih tekućih vjerskih izvora, toliko raste i sklonost ka iskrivljenim interpretacijama svetih tek-stova ili ezoterijskih poimanja - bilo da je to namjerno, zbog dokazivanja svojih ličnih

sklonosti, ili nenamjerno, zbog ne-dostatka dovoljnog uvida i znanja o svetim tekstovima i učenjima. Također, ni islamski mislioci, koji su upoznati s kur'anskim ajetima - koje navode u svojim argu-mentacijama - nisu oslo-bođeni ove mahane. Štaviše, često se može vidjeti da i oni in-terpretiraju ajet potpuno suprotno njegovu spoljašnjem značenju i povodu njegove objave. Zbog ovo-ga i Imam Ali a.s. kaže Ibn Abbasu:

“Ne raspravljaj s njima pomoću Kur'ana, jer Kur'an nosi mnoga značenja. Ti ćeš reći svoje, a oni će reći svoje. Raspravljaj s njima pomoću hadisa (Sunneta), budući da oni ne mogu pronaći umak-nuće od njega.”

Jasno je da će se osoba koja se oslanja na kur'anske ajete zbog ne-prijateljstva koristiti nejasnim ajetima radi svojih ciljeva. S druge strane, mnogi jasni ajeti u većini slučajeva izrečeni su u ob-liku općenitog suda tako da ni sam Kur'an nije dovoljan u shva-ćanju njegovih parcijalnih značenja.

Prema tome, ovdje se postavlja pitanje šta treba raditi da bi se shvatili ajeti u slučajevima kada je moguća njihova različita in-ter-pretacija, ili su izrečeni u obliku općeg suda? Da bismo razumjeli ovu grupu ajeta, treba se obratiti utvrđenom i vjerodostojnom Sun-netu, jer Sunnet nije podležan te'vilu, i ako jest, to su rijetki sluča-jevi. Drugim riječima, iako je Časni Kur'an neizmijenjena Knjiga, mnoštvo je različitih shvatanja i tumačenja podređeno ličnim sklo-nostima čiju vjerodostojnost dokida utvrđeni Sunnet.

Nehdžul-belaga je jedan od najvažnijih vjerodostojnih izvora takvog Sunneta, jer je:

1. Imam Ali a.s. od samog početka pa do kraja bio je svjedok spuštanja Objave, kao što je i sam rekao na jednom mjestu:

“Čuo sam naricanje kada se Objava spuštala Poslaniku, i pitah Poslanika: ‘O Božiji Poslaniče, kakvo je ovo naricanje?’ Reče: ‘Ovo je Iblis, koji je ostao bez nade da će biti obožavan. Zaista, ti čuješ ono što ja čujem i vidiš ono što ja vidim, osim što ti nisi donosilac vijesti; međutim, ti si moj opunomoćenik i ti si u ve-likom dobru.’”

Ovakav oblik bliskosti nije prenesen ni za jednog od poslanik-ovih ashaba. Zapovjednik vjernika a.s. na drugom mjestu kaže:

“Pitajte me o Kur'anu da bih vam rekao u vezi s kojom su osobom spuštene ajeti i u kojem vremenu.”

Ova predaja (rivajet) sama po sebi ukazuje na veliku bliskost Imama Alija s Poslanikom;

2. Shodno onom što je preneseno od učenjaka svih islamskih mezheba, Ali a.s. bio je najučeniji ashab u kur'anskim naukama, kao što smo i prenijeli neke od izjava u raspravi o znanju Imama Alija. Rekao je Poslanik s.a.v.a.:

“Ali je s Kur'anom i Kur'an je s Alijem.”

Ali a.s. u jednoj od svojih hutbi rekao je:

"Gdje su oni koji misle da su duboko upućeni u znanje?"

Pored ovih predaja, i učenjaci kao što su Ibn Atije, Bedruddin i Sujuti, slažu se u tome da je Ali ibn Ebi Talib predvodnik svih mufesira (tumača Kur'ana), dok je Ibn Abbas, od kojeg su drugi učili Kur'an, sam bio učenik Imama Alija.

Ukratko, jedan od faktora, koji pridaju važnost i vrijednost Nehdžul-belagi, pored svih drugih osobenosti, jeste to što je ona siguran izvor za tumačenje mnogih ajeta i njihovih značenja.

Sveobuhvatnost Nehdžul-belage

Četvrta osobina Nehdžul-belage, koja daje posebnu vrijednost ovoj knjizi zbog koje su je i nazvali sestrom Kur'ana, jeste njena sveobuhvatnost, raznovrsnost i bogatstvo tema. Nema sumnje, da onda kada je Poslanik s.a.v.a. sebe uporedio sa gradom znanja, a Imama Alija a.s. s njegovom kapijom, to je bilo u značenju da ljudi trebaju da se okoriste poslanikovim znanjem koje je obuhvatalo znanje Kur'ana i Sunneta, a nakon njegove smrti znanjem Alija a.s. Shodno tome, ovo značenje trebalo se manifestirati u društvu poslije njegova pre-seljenja. Također, nema sumnje da znanje Imama Alija, i pored toga što se treba manifestirati u društvu, treba biti takvo da njegovi savremenici, kako učenjaci tako i običan puk, budu zado-voljeni i da se okoriste njime poslije njegovog poznatog poziva upućenog svima:

"Pitajte me prije nego što me izgubite!"

Jer u suprotnom, svako bi mogao izazvati narod ovakvim pozivom, a sigurno je da učenjaci u svim vremenima ovakav iza-zov, sa mnošt-vom različitih pitanja, ne bi prošli olahko.

S druge strane, vidimo da su neki ljudi postali poznati kao naučnici, pišući mnoga djela, bilo da su iznosili svoja mišljenja o pitanjima ekonomije, politike, psihologije, sociologije i drugih nauka, ili u najmanju ruku samo nekih od njih. Sigurno je da su u nekim temama bili upućeniji i jači, a u drugim slabiji. I pored toga, malo je knjiga koje su pokušale odgovoriti na sve potrebe čovjeka i društva.

Ova izvanredna osobina može se naći samo u ne-beskim knji-gama, čiji je savršeni primjer neiskrivljeni Kur'an, ili u Sunnetu Poslanikovu, čije znanje, također, obuhvata i znanje Kur'ana. Me-đutim, Imam Ali, čije se srce napojilo s čistog izvora znanja Poslanikova i Kur'ana, uspio je to znanje, i pored sve njegove raznovrsnosti, prezentirati u svojim govorima. Upravo zbog ovoga Nehdžul-belaga objedinjuje takvu sveobuhvatnost da muslimani, poslije Kur'ana, ne mogu naći knjigu takvih odlika.

- a) Govori u Nehdžul-belagi takve su izrazite stilistike da su natjerali najveće književnike arapskog jezika, bilo da su mus-limani ili nemuslimani, prijatelji ili neprijatelji, na iz-raze divljenja.
- b) Pitanja filozofije takva su da izgledaju kao da go-vori veći filozof i od samog Ibn Sine.
- c) Irfanski su govori takvi; misliš da ih izgovara istak-nutiji gnostik od Mevlane ili Ibn Arebija.
- d) Epski i ratni govori takvi su kao da su izišli iz usta vječ-nog borca za slobodu.
- e) Njegovi moralni savjeti i mudrosti dati su kao govor jednog zahida koji je potpuno napustio svijet.
- f) Njegova politička pisma još uvijek zadivljuju politi-čare. Zašto da ne, kada su najbolja pravila upravljanja društvom i politike rečena najljepšim stilom.
- g) Fakihi istražuju pitanja Božijeg zakona.
- h) Psiholozi izvlače svoje koristi iz nje.
- i) Ekonomisti principe predložene u njoj prihvataju kao svoje glavne smjernice.
- j) Teolozi traže u njoj tumačenje objave.
- k) Sociolozi istražuju uzroke i principe spoznaje društva.

Ukratko, od istaknutih odlika Nehdžul-belage, s kojom se suo-čavaju svi njeni čitaoci u prvim trenucima, jeste njena sveobuhvat-nost i neobična raznolikost do te mjere da čovjek ne može vjerovati da jedna ličnost može sve ove izmjerene lijepe i precizne govore sakupiti u različitim temama; nekada čak i u potpuno oprečnim. Sigurno je da ovako nešto nije bilo moguće drugima do Imamu Aliju, čije je srce riznica Božijih ta-jni i more znanja.

Tematski sadržaji Nehdžul-belage

Sada, da bismo bolje stekli uvid u sveobuhvatnost Nehdžul-belage, ukazat ćemo na općenite smjernice tema kojima se Nehdžul-belaga bavi. Iako je ovaj posao obavljen u nekoliko spe-cijaliziranih knjiga i tom prilikom izbrojano de-setine hiljada tema, njene općenite smjernice mogu se ukratko prikazati na sljedeći način:

- 1) Teologija,
 - a) Tevid i atributi Božiji; Božije znanje, mudrost i moć; me-leci; određenje itd.,
 - b) Poslanstvo i objava; poslanici, imamet i hilafet,
 - c) Proživljenje, kaburski azab, posljednje vrijeme (ahiri zeman), rog, sirat, obračun, Džehennem i Džennet,
 - d) Stvaranje čovjeka, usavršavanje čovjeka, nagoni i fitret, ruh, šejtan, edžel, smrt,
- 2) Kur'an i kur'anska naučavanja; razumijevanje i tu-mačenje ajeta,

3) Savjeti i mudrosti kao i moralne osobine: strpljenje, hrabrost, bogobožnost, čednost, postojanost, uzvišene ambicije, volja, promišljanje i prihvatanje pouke, sloboda, očišćenje nefs, pokudenost srdžbe, zabrana hvaljenja, oholjenje, laž, nepravda, dvoličnost i dr.,

4) Pitanja kelama, razuma i filozofije,

5) Rasprave irfana i osvjedočenja; o srcu, duhovnom putovanju, sjećanju na Boga, duhovnosti, pokajanju, traženju oprost i dovi,

6) O pitanjima vjerskih propisa kao što su namaz, post, hadždž, džihad, naređivanje dobra i odvrćanje od zla, zekat, kamata, zelenaštvo, nedozvoljeni imetak, krađa, sadaka, kazna, ubistvo, propisi rata, nasljedstvo, svjedočenje, propisi za žene i dr.,

7) O filozofiji i povodima propisa,

8) Pitanja politike, a posebno o njegovoj ličnoj politici upravljanja društvom, svode se na onu iskrenu politiku bez prljavih prevara, to je bio metod od kojeg nije bio spreman ni po koju cijenu odustati,

9) Pitanja društva: smutnje u društvu, njeni uzroci i učinci; jedinstvo i razjedinjenost, i njihovi učinci; dostojanstvo i snaga društva; poniženje i podjarmljenost društva; osnovni principi pravednosti i jednakosti; društvena pitanja svojstvena njegovu vremenu,

10) Pitanja prava: uzajamna prava vladara i podanika i druga različita prava koja postoje u društvu,

11) Pitanja vojske: džihad i ratni principi,

12) O znanju i njegovoj važnosti,

13) Pitanja prirodnih nauka: o stvaranju bića, biljki, nebeskih tijela; minerala i sl.,

14) O životopisu Poslanika s.a.v.a.,

15) O vijestima u budućnosti koje je prenio od Poslanika s.a.v.a., kao što su budućnost Basre, Kufe, o smutnji Zendž, diktatorstvu Abdul-Melika, Hadždžadža i svršetku Emevija.

U svakom slučaju, iako su navedene teme opće smjernice Nehdžul-belage, sve njene vrijedne teme ne mogu se ograničiti samo na njih. Zbog toga još uvijek istraživači čine napore da razvrstaju iz tekstova sve suptilnije teme kojima se bavi Nehdžul-belaga.